

Лекція 3

НАСЛІДКИ КОРУПЦІЇ ДЛЯ СУСПІЛЬСТВА

1. Економічні наслідки корупції.
2. Соціальні наслідки корупції для суспільства.
3. Політичні наслідки корупції.
4. Правові наслідки корупції.

1. Економічні наслідки корупції

Безсумнівно, що корупція надає руйнівний вплив на всі сторони життя. Описувані нижче негативні наслідки корупції в більшій чи меншій мірі вже проявляються зараз в Україні.

Корупція – використання особою, зазначеною в законі, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у законі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей

Економічні наслідки.

1. Розширюється *тіньова економіка*. Тіньова економіка - соціально-економічні відносини між окремими громадянами, соціальними групами по використанню державної власності в корисливих особистих чи групових інтересах. Це призводить до зменшення податкових надходжень і ослаблення бюджету. Як наслідок: держава втрачає фінансові важелі управління економікою, загострюються соціальні проблеми через невиконання бюджетних зобов'язань.

2. Порушуються *конкурентні механізми ринку*, оскільки часто у вигаши виявляється не той хто конкурентоспроможний, а той, хто незаконно зміг отримати переваги. Це тягне за собою зниження ефективності ринку та дискредитацію ідей ринкової конкуренції. \

3. *Сповільнюється поява ефективних приватних власників*, в першу чергу - через порушення в ході приватизації, а також штучних банкрутств, як правило, сполучених з підкупом чиновників.

4. *Неефективно використовуються бюджетні кошти*, зокрема, при розподілі державних замовлень і кредитів. Це ще більше посилює бюджетні проблеми країни.

5. *Підвищуються ціни за рахунок корупційних "накладних витрат".* У підсумку страждає споживач. Головною жертвою корупції завжди є верховний принципал - народ.

6. У агентів ринку з'являється *невіра у здатність влади* встановлювати, контролювати і дотримуватися чесні правила ринкової гри. Погіршується інвестиційний клімат, і, отже, не вирішуються проблеми подолання спаду виробництва, оновлення основних фондів.

7. *Розширюються масштаби корупції* в неурядових організаціях (на фірмах, підприємствах, в громадських організаціях). Це веде до зменшення ефективності їх роботи, а значить зниження ефективності економіки країни в цілому.

Економічні втрати від корупції.

Економічні втрати від корупції набагато ширші і глибші, ніж просто сумарна величина хабарів – ціна, яку платять приватні особи або фірми корупціонерам - чиновникам і політикам. Головні втрати відбуваються від тих рішень, які приймаються агентами, що вступають у корупційні відносини. Наприклад, в результаті нечесно проведеного тендеру замовлення надходить недобросовісному виконавцю. Втрати, пов'язані з цією обставиною набагато більше величини хабара, що стимулював нечесне рішення тендерної комісії. Реальні втрати від корупції значно перевищують ті, які вдається обчислити на підставі порівняно невеликого числа виявлених корупційних актів і доведених до кінця розслідувань.

Економічні втрати від корупції можна розділити на дві категорії: прямі і непрямі. *Прямі втрати від корупції* - це недобір доходу бюджету внаслідок корупції та неефективне витрачання бюджетних коштів в силу тієї ж обставини. *Непрямі втрати від корупції* - це загальне зниження ефективності економіки, поєднане з корупцією. Вони також мають два додатки. Перший доданок - це втрати, пов'язані з причинами, що породжують корупцію. Приклад - адміністративні бар'єри. Вони призводять до корупції і одночасно знижують ефективність економіки. Другий доданок - втрати, породжені самою корупцією. Приклад - падіння надходження інвестицій через корупцію.

Оскільки корупція тісно пов'язана з існуванням і обсягом тіньової економіки, то заходи щодо скорочення корупції в принципі можуть призводити до скорочення і тіньового економічного сектора країни. А це, у свою чергу, може істотно позначитися на ефективності економіки в цілому і, насамперед, масштабі та ефективності соціальних програм, які залежать від обсягу зібраних податків.

2. Соціальні наслідки корупції

1. *Відволікаються колосальні кошти від цілей суспільного розвитку.* Тим самим загострюється бюджетна криза, знижується здатність влади вирішувати соціальні проблеми.

2. *Закріплюються і збільшуються різка майнова нерівність і бідність великої частини населення.* Корупція підтримує несправедливий перерозподіл коштів на користь вузьких груп за рахунок найбільш вразливих верств населення.

3. *Дискредитується право* як основний інструмент регулювання життя держави і суспільства. У суспільній свідомості формується уявлення про беззахисність громадян як перед злочинністю, так і перед обличчям влади.

4. *Корумпованість правоохоронних органів сприяє зміцненню організованої злочинності.* Остання, зростившись із корумпованими групами чиновників і підприємців, посилюється ще більше за допомогою доступу до політичної влади і можливостям для відмивання грошей.

5. *Збільшується соціальна напруженість,* що б'є по економіці і є загрозою для політичної стабільності в країні.

3. Політичні наслідки корупції для суспільства

1. *Відбувається зміщення цілей політики* від загальнонаціонального розвитку до забезпечення володарювання тих чи інших кланів.

2. *Зменшується довіра до влади,* зростає її відчуження від суспільства. Тим самим ставляться під загрозу будь-які благі починання влади.

3. *Падає престиж країни* на міжнародній арені, зростає загроза її економічної та політичної ізоляції.

4. Профанується і *знижується політична конкуренція.* Громадяни розчаровуються в цінностях демократії. Виникає розкладання демократичних інститутів.

5. Збільшується *ризик краху народженої демократії* по поширеному сценарію приходу диктатури на хвилі боротьби з корупцією.

Морально-психологічні наслідки корупції проявляються в тому, що вона є потужним фактором деморалізації суспільства, девальвації моральних цінностей, деформації індивідуальної та суспільної психології, нищить духовні та моральні цінності, сприяє поширенню у суспільстві кримінальної психології, тощо. Найбільш небезпечним у цьому аспекті є те, що масштабне поширення корупції все більше витісняє правові, етичні відносини між людьми. Поступово перетворюючись корупція із соціальної аномалії стає звичним способом

вирішення життєвих проблем, нормою функціонування влади і способом життя значної частини членів суспільства.

4. Правові наслідки корупції для суспільства

Правові наслідки корупції проявляються у: поширенні правових принципів функціонування держави та її окремих інститутів, суттєвому обмеженні конституційних прав і свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, грубому порушенні встановленого законом порядку здійснення повноважень посадовими і службовими особами органів державної влади, тощо. Корупція дискредитує право як універсальний регулятор суспільних відносин, перетворюючи його за засіб задоволення приватних та корпоративних інтересів.

Корупція змінює сутність правоохоронної діяльності державних органів, які перестають виконувати функцію охорони права і перетворюються в інструмент розправи над невинними особами або інструмент неправомірного задоволення особистих чи групових інтересів певних осіб, у тому числі самих посадових осіб зазначених органів.

До наслідків корупції міжнародного характеру можуть бути віднесені: негативний вплив корупції на імідж держави у світі, ускладнення відносин з іншими країнами, міжнародними організаціями і всією міжнародною спільнотою, втрата державою міжнародних позицій в економічній, політичній та інших сферах, тощо.

Стан корупції у країні може бути використаний іншими державами, міжнародними організаціями для тиску на політичне керівництво країни при прийнятті тих чи інших рішень як зовнішньополітичного, так і внутрішньополітичного характеру. Тобто, політичне керівництво країни в таких випадках потрапляє у політичну залежність від керівників тих країн або міжнародних організацій, які поінформовані про дійсний стан корупції чи корупційну діяльність окремих керівників вищого рівня державної влади.

Підсумовуючи викладене, слід констатувати, що корупція як соціальне явище притаманне усім, без винятку, державам світу, вона – невід'ємний атрибут публічної влади. Її соціальну сутність характеризують економічний, політичний, правовий, морально-психологічний та інші аспекти. При цьому особливе місце займає політичний аспект, оскільки корупція як соціальний феномен виникає в результаті здійснення публічної влади.

📖 Література

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст.141.
2. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст.43.
3. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст.2056.
4. Антикоруційна політика та запобігання корупції в публічному управлінні: навч. посіб. / І. С. Бондар, В. Г. Горник, С. О. Кравченко, В. В. Кравченко. К. : Вид-во Ліра-К, 2016. 192 с.
5. Банчук О. Запобігання і протидія корупції в органах місцевого самоврядування: практ. посіб. Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO. К.: ТОВ «СОФІЯ – А», 2012. 88 с.
6. Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади і органах місцевого самоврядування : монографія / авт. кол. : В. В. Василевич, Т. Е. Василевська, А. В. Савченко, В. Л. Федоренко (кер. авт. кол.) та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. Л. Федоренка. К. : Ліра-К, НАДУ, 2016. 524 с.
7. Заброда Д.Г. Державна антикорупційна політика в Україні: теорія, правова основа, інституціоналізація: монографія; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Сімф. : Кримнавчпеддержвидав, 2013. 367 с.
8. Запобігання корупції у запитаннях і відповідях: посібник для суддів. К.: Ваіте, 2017. 146 с.
9. Коломоєць Т. О. Проблеми правового регулювання державної служби в Україні: навч. посіб. для студ. магістр. юрид. ф-ту ден. та заоч. форм навч. затв. МОНМСУ. Запоріжжя : ЗНУ, 2012. 400 с.
10. Науково-практичний коментар Закону України «Про запобігання корупції». Київ: Юрінком Інтер, 2020. 348 с.
11. Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання корупції»/ Наук. ред. Хавронюк М. І. К.: Ваіте, 2018. 472 с.
12. Реформа державної служби у питаннях та відповідях: практичний посібник для керівників служб управління персоналом / [М. Канавець (кер. авт. колективу), Ю. Лихач, А. Кукуля, І. Роцин, О. Романюк, А. Астапов; за заг. ред. К. Ващенко]. К.: Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, 2016. 176 с.

